

رابطه سازش یافتگی و خلاقیت فرزندان با محبوبیت والدین

Relationship between compromise and creativity of children with the popularity of parents

Somayeh Abedini Mazraeh

Gholamali Afroz

Anita Baghdassarians

Parisa Tajalli

سمیه عابدینی مزرعه *

غلامعلی افروز **

آنی‌تا باغداساریانس ***

پریسا تجلی ***

چکیده

Abstract

The purpose of this study was to investigate the relationship between compromise and creativity of children with the popularity of parents. The research method was correlation type. The statistical population was consisted of all students in the fifth and sixth grade of Tehran's 4th district in the academic year 1394-95, and in a sample of 100 individuals and by access available method, executed. To measure the variables, three standard questionnaire of parents' popularity by Afroz (۲۰۱۲); Social Adaptation of California; and Abedi's creativity (۱۹۸۴) have been used. Data were analyzed using descriptive and inferential statistics using SPSS software. In the description level the measures of central tendency and dispersion of different charts was used and to evaluate hypotheses of study regression analysis and its assumptions have been used. The findings suggest that: ۱) Parents' popularity is able to predict the overall score of social adaptation and components of social skills, family relationships, and social relationships, but has not had a meaningful relationship with the components of social templates, antisocial interests, and school relationships. ۲) Parents' popularity is able to predict the total score of creativity and its quadruple components (fluidity, expansion, innovation, flexibility). The result is that by promoting and reinforcement of parents' popularity socialization and creativity can be promoted.

Key Words: creativity, students, social compromise, parental popularity

پژوهش حاضر با هدف بررسی رابطه سازش یافتگی و خلاقیت فرزندان با محبوبیت والدین انجام شده است. روش تحقیق همبستگی بوده است. جامعه آماری شامل کلیه دانش‌آموزان پایه پنجم و ششم منطقه ۴ شهر تهران در سال تحصیلی ۹۵-۱۳۹۴ بوده و نمونه‌ای به حجم ۱۰۰ نفر و به روش نمونه‌گیری در دسترس انتخاب شدند. برای سنجش متغیرها از سه پرسشنامه محبوبیت والدین افروز (۱۳۹۱)؛ سازش یافتگی اجتماعی کالیفرنیا (۱۹۵۳) و خلاقیت عابدی (۱۳۶۳) استفاده شده است. داده‌ها با استفاده از نرم افزار SPSS در دو سطح توصیفی و استنباطی مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفته است. در سطح توصیفی از شاخص‌های گرایش مرکزی، پراکندگی و جهت بررسی فرضیه‌های پژوهش نیز از تحلیل رگرسیون استفاده شده است. یافته‌ها حاکی از آن بود که: ۱) محبوبیت والدین قادر به پیش‌بینی نمره کل سازش یافتگی اجتماعی و مولفه‌های مهارت‌های اجتماعی، روابط خانوادگی و روابط اجتماعی بوده است، ولی با مولفه‌های قالب‌های اجتماعی، علایق ضداجتماعی و روابط مدرسه‌ای، رابطه معناداری نداشته است. ۲) محبوبیت والدین قادر به پیش‌بینی نمره کل خلاقیت و مولفه‌های چهارگانه آن (سیالی، بسط، ابتکار، انعطاف پذیری) می‌باشد. نتیجه اینکه با تقویت و ارتقای محبوبیت والدین می‌توان سازش یافتگی اجتماعی و خلاقیت را ارتقاء بخشید.

واژه‌های کلیدی: خلاقیت، دانش آموزان، سازش یافتگی اجتماعی، محبوبیت والدین

* دانشجوی دکتری، گروه روانشناسی عمومی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران مرکزی، تهران، ایران

** استاد گروه روانشناسی کودکان استثنایی، دانشگاه تهران، تهران، ایران

*** نویسنده مسئول: عضو هیئت علمی گروه روانشناسی عمومی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران مرکزی، تهران، ایران

Email: sarians72@gmail.com

*** عضو هیئت علمی گروه روانشناسی کودکان استثنایی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران مرکزی، تهران، ایران

Received: 10 April 2017

Accepted: 28 Aug 2017

پذیرش: ۹۶/۶/۶

دریافت: ۹۶/۱/۲۱

مقدمه

خانواده از نظر تکوین و پرورش شخصیت در فرزندان و همچنین سازگاری فرد با جامعه دارای آثار وسیعی می‌باشد (یاکوب و ماریانا و سیاهیراه، ۲۰۱۴). خانواده از نخستین نظام‌های نهادی عمومی و جهانی است که برای رفع نیازمندی‌های حیاتی و عاطفی انسان و بقای جامعه ضرورت تام دارد (شرفی، ۱۳۹۴)، و تنها نهاد فطری، طبیعی، بی‌بدیل و جاودانه انسان است (افروز، ۱۳۹۳). این نهاد مجموعه به‌هم پیوسته از اعضای است که در تعامل با یکدیگرند (درخورد، ۱۳۹۰). کارکردهای مختلف خانواده و نقش اساسی آن در جامعه یکی از مهمترین دلایل پیدایش و بقای آن از ابتدا تا به امروز می‌باشد (مهدوی، ۱۳۹۴). از کارکردهای مهم خانواده، برقراری روابط عاطفی بین زن و مرد و سایر اعضای خانواده است که مایه آرامش آنها می‌شود (عدالتی و ریڈژوان^۱، ۲۰۱۰). ازدواج معمولاً اصلی‌ترین و مهم‌ترین زمینه‌ای است که عملکرد و اثر صمیمیت و روابط اجتماعی رشد یافته در آن تجلی پیدا می‌کند (جمالی، ۱۳۹۳). خانواده مهمترین و قوی‌ترین عامل اجتماعی کردن و سازش یافتگی اجتماعی کودکان تلقی می‌شود که در شکل دادن به شخصیت و خصوصیات و انگیزه‌ها نقش کلیدی دارد، رفتار اجتماعی را هدایت می‌کند و ارزش‌ها و اعتقادات و هنجارهای فرهنگ را منتقل می‌کند (خالقی، روح مهر و توکلی، ۲۰۰۸).

خانواده‌ها از حیث کیفیت روابط درونی و میزان استحکام آنها، به سه تیپ کلی خانواده متزلزل، متعادل و متکامل تقسیم‌بندی می‌شوند (شرفی، ۱۳۹۴). خانواده متزلزل از هدف اصلی خویش بازمانده، آرمانش را از دست داده و از درون تهی گشته و چنین خانواده‌ای دارای روابط خصمانه و غیردوستانه است (دسلویا^۲، ۲۰۱۶). خانواده متعادل دارای شبکه‌ای از روابط متقابل است که اعضای آن درگیر با مشکلات و موانع اجتماعی بوده، و هر چند در مقابله با مشکلات شیوه منطقی اتخاذ نموده و بین کنش و واکنش آنان نسبت به مسائل تناسب ویژه‌ای وجود دارد، اما اعضاء در پی منافع شخصی خویش هستند (ارجمندزاده، ۱۳۹۳). اما در خانواده متکامل بستر برای رفع نیازهای جسمی و نیازهای روحی و روانی توأمان فراهم است (کوبیاک، بوتناویتز و چوو^۳، ۲۰۱۶). به عبارتی در این دسته خانواده‌ها، در مسیر رشد و شکوفایی شخصیت هر یک از اعضاء، بر اساس نظریه مزلو، علاوه بر تمرکز بر نیازهای اساسی و اولیه، نیازهای غیراساسی و ثانویه نظیر نیاز به احترام، محبوبیت و دل بستگی نیز دارای جایگاه خاصی است. از دیگر خصیصه‌های خانواده متکامل، نه تنها وجود یک فرهنگ مبتنی بر احترام متقابل است که در بین تمامی اعضاء حکمفرماست، بلکه والدین از جایگاه و منزلت ویژه‌ای نزد فرزندان برخوردارند و دارای محبوبیت و احترامی خاص در چشم فرزندان خویش می‌باشند، به‌گونه‌ای که این محبوبیت قدرت نفوذ بالا و سطح مقبولیت بسیار خاصی برای والدین نزد فرزندان به ارمغان می‌آورد (اسدی، ۱۳۹۳).

۱ Edalati & Redzuan

۲ Dasilo

۳ Kubiak, Dantowitz & Chou et al.

محبوبیت زیاد والدین در چشم فرزندان خویش توأم با احترام و ارزش بسیاری که فرزندان به والدین خود دارند، را می‌توان از جمله خصیصه‌های کانون گرم خانواده برشمرد که در سایه این کانون بنیادین نتایجی چون تقویت و تعالی همه جانبه حاصل خواهد شد (خالقی و همکاران، ۲۰۰۸). والدین سالم و بالغ در مقایسه با والدین نابالغ و ناسالم معمولاً با حساسیت و مهربانی بیشتری به نیازها و اشارات کودکان توجه می‌کنند و این نوع رفتار، امنیت عاطفی، استقلال، توانش اجتماعی، موفقیت هوشی و به‌ویژه رشد خلاقیت را تشویق می‌کند (خالقی و همکاران، ۲۰۰۸).

محبوبیت^۱ به معنای مورد پذیرش و محبت دیگران قرار گرفتن است (اسدی، ۱۳۹۳)، و یک قابلیت رفتاریست که به انسان اجازه می‌دهد پذیرفته شود و مورد ارزش، احترام و دوست داشته شدن قرار گیرد. میل به محبوبیت یک نیاز ذاتی است و همه انسان‌ها دوست دارند که مورد احترام و علاقه دیگران باشند (گیولیا، دوتی و ماریو، ۲۰۱۵). فرد محبوب، انسانی صادق، راستگو و دلسوز است، آگاه به امور مختلف بوده و در حوزه خود از تخصص و دانش لازم برخوردار است. همچنین به نقش‌ها و وظایف خود آگاهی دارد، به آنها عمل می‌کند و به نحو شایسته با اطرافیان خود رابطه انسانی برقرار می‌کند (مرعشی شوشتری، ۱۳۹۲). بر اساس نظریه مزلو، یکی از نیازهای اساسی برای هر کس، نیاز به محبت و وزی و دل‌بستگی است که در همه انسان‌ها مشترک است (امینی، ۱۳۹۴). به نظر وی، آدمی در این مرحله تشنه ارتباط عاطفی با دیگران است، یعنی در جست جوی یافتن پایگاه و تکیه‌گاهی برای تأمین نیاز دل‌بستگی خویش است (ارجمندزاده، ۱۳۹۳).

محبوبیت والدین^۲ در نزد فرزندان، به عنوان یک متغیر کلیدی، با صفات و رفتارهای مختلفی از جانب فرزندان ارتباط دارد و مبتنی بر پذیرش، مقبولیت، نفوذ، هم‌نوایی، قضاوت و نگرش‌های آنها نزد فرزندانشان می‌باشد (خان احمدی، ۱۳۸۷). والدینی که همواره با فرزندان خود دوست و صمیمی هستند و هنگام استمداد از او، هرگز به سرزنش آنان نمی‌پردازند، محبت و اعتماد آنها را به خود جلب می‌کنند (حامدی، ۱۳۹۰). محبوبیت والدین نزد فرزندان نشان از دل‌بستگی و تعلق عاطفی توأم با منزلت و احترام ویژه فرزندان به والدین خود است. این محبوبیت به والدین امکان می‌دهد در لایه‌های درونی شخصیت فرزندان نفوذ کنند و در نتیجه تأثیرگذاری تربیتی آنان بر فرزندان را آسان و کارآمدتر می‌نماید (افکاری، ۱۳۹۲). بنابراین، می‌توان این‌گونه بیان نمود که فرزندان نیز به نوبه خود از محبوبیتی که از والدینشان دارند، نیز منتفع می‌شوند (چن، چین و تان، ۲۰۱۵)، و اعتماد به نفس و کفایت، تجربه احساس نشاط و خشنودی (حسن‌زاده کلاته، ۱۳۹۰)، سلامت روانی، غلبه بر خودشیفتگی و مثبت‌نگری فرزندان اشاره نمود (کیتروود و لینگستاد، ۲۰۱۴). بنابراین، محبوبیت والدین نزد فرزندان، تأثیرات بسیاری بر رفتار و

۱ popularity

۲ Giulia , Dotti & Mario

۳ parents popularity

۴ Chen, Chin & Tan

۵ Kitterod & Lyngstad

تربیت فرزندان خواهد داشت. از میان تمام متغیرهایی که به نظر می‌رسد با محبوبیت والدین مرتبط باشند، مقاله حاضر به دنبال بررسی این موضوع است که آیا خلاقیت و سازش یافتگی فرزندان با میزان محبوبیت والدین آنها رابطه دارد؟ به عبارت دیگر، آیا محبوبیت می‌تواند پیش‌بینی کننده مناسبی برای خلاقیت و سازش یافتگی فرزندان باشد؟. برای تبیین نظری این رابطه‌ها، نیم نگاهی به این دو متغیر ضروری است.

بر اساس مبانی نظری پژوهش به نظر می‌رسد، سازش یافتگی فرزندان با محبوبیت والدین رابطه دارد. محبوبیت والدین می‌تواند نقش موثری بر تقویت مهارت سازش یافتگی اجتماعی فرزندان ایفا نماید. به عبارت دیگر، والدین به ویژه والدین محبوب با توجه به نقش کلیدی که در خانواده دارند، قابلیت اثرگذاری از جوانب گوناگون بر فرزندان خود را دارند (کاندیدا، پیترسون و هنری^۱، ۲۰۱۶). بنابراین، خانواده با فراهم نمودن امکانات، شرایط و بسترهای لازم می‌تواند از جوانب متفاوت موجبات رشد، توسعه و تعالی فرزندان را در ابعاد مختلف نظیر سازگاری تحصیلی (گردایس، کار، کلارک^۲، ۲۰۱۵)، سازگاری بین فردی یا اجتماعی (لامب و کلی^۳، ۲۰۱۰)، سازگاری خانوادگی (رادلوف^۴، ۲۰۱۵) و سازگاری عاطفی (بالتز^۵، ۲۰۱۵) را فراهم نماید (گیولیا، دوتی و ماریو، ۲۰۱۵). پژوهشگران بر این باورند که شخصیت فرزندان زیر چتر نفوذ والدین قرار داشته و بنابراین، آنچه در آینده تحت عنوان حس خرسندی یا خوشبختی و ناخرسندی یا بدبختی شاهد آن هستیم، تا حد زیادی وابسته به عملکرد این کارکرد و نفوذ آن است (احدی، میرزایی و نریمانی، ۱۳۸۸). از سویی والدین به‌ویژه والدین محبوب در تلاشند که کانونی مقدس با عنوان خانواده ایجاد کنند (امینی، ۱۳۹۴)، که خود مهمترین و قوی ترین عامل اجتماعی کردن و سازش یافتگی اجتماعی فرزندان تلقی می‌شود که در شکل‌دادن به شخصیت و خصوصیات و انگیزه‌ها نقش کلیدی دارد، رفتار اجتماعی را هدایت می‌کند (هرمزی‌نیا، ۱۳۹۳)، و ارزش‌ها و اعتقادات و هنجارهای فرهنگ را منتقل می‌کند (اما، آنا و آندرز^۶، ۲۰۱۶).

اصطلاح سازش یافتگی معمولاً به سازگاری روانشناختی یا اجتماعی اشاره دارد (شامس، ۱۳۹۱)، و عبارت است از ثبات عاطفی و جسارت در روابط اجتماعی (سینه‌هاوسینگ، ۱۹۹۳ به نقل از کرمی، ۱۳۹۴). واژه سازش یا سازگاری^۷ به معنای نرمش و انعطاف است و به مجموعه‌ای از تغییرات روانی اطلاق می‌شود که به منظور ارضای نیازها و امیال در فرد به وجود می‌آیند، به گونه‌ای که آسیبی به خود فرد یا دیگران نرساند (هاشمیان، ۱۳۸۵). به-طور کلی، سازش یک مفهوم عام است و به همه راهبردهایی که فرد برای اداره کردن موقعیت‌های تنش‌آور

۱ Candida , Peterson & Henry

۲ Gerdaies , Carr & Clark

۳ Lamb & Kelly

۴ Radloff

۵ Bulter

۶ Emma , Anna & Anders

۷ adjustment

زندگی اعم از تهدیدهای واقعی یا غیرواقعی به کار می‌برد، گفته می‌شود (عسکری، زکیئی و علیخانی، ۱۳۹۱). فرد سازگار قادر به تجارب و مسئولیت‌های مربوط به نقش و یا موقعیت خود در زندگی است و قادر به ابراز مستقیم عواطف خود که متناسب با میزان و نوع محبت در عمل است و قدرت تحمل درد و ناکامی عاطفی را دارد. همچنین دارای انرژی تمرکز یافته بر یک هدف معین و واحد و عادات و نگرش‌های سازمان یافته در مواجهه با مشکلات است (نوابی، ۱۳۹۰). یک فرد در یک موقعیت اجتماعی خاص می‌تواند خود را به راه‌های گوناگون با آن موقعیت تطبیق دهد یا سازگار کند (مک دانلد، ۱۹۸۵، به نقل از اسلامی نسب، ۱۳۹۳).

یکی دیگر از متغیرهای مورد بررسی در این پژوهش که به نظر می‌رسد با محبوبیت والدین در نزد فرزندان، رابطه دارد، خلاقیت است. خلاقیت یکی از ویژگی‌های افراد سرآمد جامعه است و جامعه به افراد خلاق نیازمند است. خلاقیت با تعابیر متعدد و متنوعی تعریف شده است (رضائیان و پورعزت، ۱۳۸۸). می‌توان خلاقیت را به-کارگیری توانایی‌های ذهنی برای ایجاد یک فکر یا مفهوم جدید دانست (کایزر^۱، ۱۹۶۸ به نقل از رضائیان، ۱۳۸۸). خلاقیت دربرگیرنده تولید راه‌حل‌های اصیل و تازه، حل مسائل مبهم و بسیار پیچیده است (حامدی و افروز، ۱۳۹۰). فوکس^۲ معتقد است که خلاقیت عبارت است از هر نوع فرایند تفکری که مساله‌ای را به‌طور مفید و بدیع حل کند. همچنین به اعتقاد سیدل^۳ توانایی ربط دادن و وصل کردن موضوع‌ها، صرف نظر از این که در چه حوزه یا زمینه‌ای انجام می‌گیرد، از مبانی بهره‌گیری خلاق ذهن است. فروم^۴ نیز معتقد است که خلاقیت توانایی دیدن و پاسخ دادن است. به این ترتیب، می‌توان گفت که به‌طور کلی خلاقیت عبارت است از «به‌کارگیری توانایی‌های ذهنی برای ایجاد یک فکر یا مفهوم جدید». بنابراین، بروز خلاقیت در هر فعالیتی قابل انتظار بوده و محدود به هیچ نوع خاصی از فعالیت‌ها نیست. به‌طور کلی، آنچه در فرایند خلاقیت اهمیت دارد، تفکر است (رضائیان و پورعزت، ۱۳۸۸). از طرفی تجارب خلاق و تخیلی به ما فرصت می‌دهد تا به رشد استعدادهای خود برای تفکر، عمل و تبادل نظر پرداخته و بتوانیم به گسترش مهارت‌های جسمی و ذهنی خود، پرورش احساسات، حواس پنجگانه، کشف ارزش‌ها و درک فرهنگ خود و دیگران بپردازیم (کین ۲۰۱۳، به نقل از جمالی، ۱۳۹۳).

با آنکه عامل توارث پیدایش استعداد خلاقیت را در افراد ممکن می‌سازد، بروز و رشد این استعداد تحت تاثیر عوامل محیطی است. خلاقیت خصوصیتی نیست که در انحصار عده‌ای خاص باشد، بلکه تمامی افراد به درجاتی در زمینه‌های مختلف دارای قدرت خلاقه بوده و اگر زمینه‌های لازم برای شکوفایی و رشد آن فراهم شود، می‌توانند آن را ظاهر سازند (جلنس، ۲۰۰۹ به نقل از رضائیان و پورعزت، ۱۳۸۸). روانشناسان بر این اعتقادند که خلاقیت قابل آموزش و ارتقاء است و عواملی همچون خانواده، ویژگی‌های فردی و ویژگی‌های محیطی در ایجاد و رشد آن تاثیر دارند. از طرفی نباید از خاطر برد که عواملی همچون «فقدان اعتماد به نفس»، «ترس از انتقاد و شکست»،

۱. Kaiser

۲. Fox

۳. Seidel

۴. Fromm

«تمایل به هم‌رنگی با جمعیت» و «فقدان تمرکز ذهنی» ممکن است در ظهور خلاقیت عوامل باز دارنده به شمار آیند که افزایش توان خلاقیت و نوآوری در گرو رفع این موانع است (تری، ۲۰۱۰).

محبوبیت والدین می‌تواند موجبات تقویت خلاقیت فرزندان را فراهم آورده و آنان را خلاق‌تر نماید. به عبارتی بدون شک خانواده مهمترین نقش را در کنترل و هدایت تخیل و ظهور خلاقیت دارد. خانواده‌ها باید شرایط لازم جهت فعالیت‌های متنوع برای کودکان را فراهم نموده و فرصت‌های لازم را برای سوال کردن، کنجکاوی و کشف محیط به کودکان بدهند. تنبیه و تهدیدهای مکرر، آفت خلاقیت‌های ذهن است. محیط اجتماعی کودکان و تایید بر روی انگیزه خلاق بسیار مفیدتر از تاکید روی استعداد می‌باشد (چن و لیو، ۲۰۱۴). بدون شک خانواده مهمترین نقش را در کنترل و هدایت تخیل و ظهور خلاقیت بر عهده دارد. خانواده‌ها باید شرایط لازم جهت فعالیت‌های متنوع برای کودکان را فراهم نموده و فرصت‌های لازم را برای سوال کردن، کنجکاوی و کشف محیط به کودکان بدهند. تنبیه و تهدیدهای مکرر، آفت خلاقیت‌های ذهن است. زمینه رشد خلاقیت در خانه زمانی فراهم می‌شود که والدین به کودکان آزادی زیادی بدهند و به آنها احترام بگذارند. از نظر عاطفی لازم است در حد اعتدال به آنها نزدیک شد و بر روی ارزش‌های اخلاقی و نه قوانین خاص تاکید نمود. با تشویق و تایید رفتار کودک و فراهم آوردن زمینه‌های مساعد و تدارک لوازم بازی‌های دلخواه او، می‌توان قدرت تخیل و خلاقیت کودکان را تقویت نمود. خیال‌پردازی‌های کودکان را نباید سرزنش کرد، زیرا خلاقیت او محدود می‌شود (شاه حسینی، ۱۳۹۳). برخی از پژوهش‌هایی که متغیرهای مورد بررسی در این مقاله را مطالعه نموده‌اند، می‌توان به پژوهش‌های بهمنی، ترابیان و رضایی نژاد (۱۳۹۵)، خداوردیان، گلشنی و امامی پور (۱۳۹۵)، صدقی طارمی، افروز و شکوهی یکتا (۱۳۹۴)، لطفیان، افروز، و شهسواری (۱۳۹۳)، فرتاش (۱۳۹۳) و شکوهی یکتا، اکبری و شهابی (۱۳۹۳) اشاره نمود. اما هیچ‌یک از این پژوهش‌ها به موضوع پژوهش حاضر نپرداخته‌اند. با توجه به اهمیت رابطه نظری بین این متغیرها، مسئله اصلی در مقاله حاضر این بوده است که آیا محبوبیت والدین در نزد فرزندان، پیش‌بینی کننده مناسبی برای خلاقیت و سازش یافتگی فرزندان به شمار می‌رود؟

روش

پژوهش حاضر از نظر هدف، کاربردی، و از نظر روش گردآوری داده‌ها، تحقیقی پیمایشی از نوع همبستگی محسوب می‌شود. جامعه آماری شامل کلیه دانش‌آموزان پایه پنجم و ششم منطقه ۴ شهر تهران در سال تحصیلی ۹۵-۱۳۹۴ می‌باشد. برای تعیین حجم نمونه، لیندمن (۱۹۸۰)، به نقل از هومن، (۱۳۹۵) پیشنهاد کرده‌اند، حجم گروه نمونه در مطالعات رگرسیون و همبستگی دست کم باید ۱۰۰ نفر باشد. بر این اساس، حجم نمونه ۱۰۰ نفر تعیین شد و بر این اساس ۵۰ دانش‌آموز پسر و ۵۰ دانش‌آموز دختر انتخاب شدند. همچنین از روش نمونه‌گیری در

۱ Terry

۲ Chen & Liu

رابطه سازش یافتگی و خلاقیت فرزندان با محبوبیت والدین

دسترس استفاده شد. به این صورت که به یک مدرسه دخترانه و یک مدرسه در دسترس مراجعه گردید. برای ورود به مدارس، از اداره آموزش و پرورش شهر تهران، معرفی نامه‌ای برای آموزش و پرورش منطقه ۴ دریافت شد و پس از مراجعه به آن اداره، دو نامه برای ورود به دو مدرسه به انتخاب خود آنها، دریافت گردید. سپس با مراجعه به مدارس مورد نظر، از هر مدرسه ۵۰ دانش آموز انتخاب گردید.

برای سنجش متغیرها از سه پرسشنامه استاندارد محبوبیت والدین افروز (۱۳۹۱)؛ سازش یافتگی اجتماعی کالیفرنیا (۱۹۵۳)؛ و خلاقیت عابدی (۱۳۶۳) با روایی و اعتبار مناسب، استفاده شده است.

برای سنجش محبوبیت والدین نزد فرزندان آنها، از پرسشنامه محبوبیت والدین افروز (۱۳۹۱) استفاده شده است. پرسشنامه محبوبیت والدین با هدف سنجش میزان محبوبیت والدین در بین فرزندان آنها، در سال ۱۳۹۱ توسط افروز تدوین گردید. این پرسشنامه دارای ۶۰ سوال است که ۳۰ سؤال آن جهت سنجش محبوبیت مادر و ۳۰ سؤال دیگر آن برای سنجش محبوبیت پدر تهیه شده است که علاوه بر این، یک نمره کل برای محبوبیت والدین به دست می‌دهد. یک نمونه سوال از پرسشنامه عبارت است از: همواره مشتاق هم کلامی و هم صحبتی با مادرم هستم. پاسخ سوال‌ها پنج گزینه‌ای لیکرت بوده و بین ۱ تا ۵ امتیاز به خود اختصاص می‌دهند. نمرات هر آزمودنی از مجموع امتیاز سوالات به دست می‌آید و طیف نمرات قابل دریافت برای محبوبیت والدین ۶۰ تا ۱۸۰ می‌باشد که نمرات بیشتر، نشانگر محبوبیت بیشتر والدین در نزد فرزندان آنها است. روایی این پرسشنامه توسط افروز و اسدی (۱۳۹۲) بررسی شده است و قابلیت اعتماد این پرسشنامه در نمونه اجرا شده به وسیله ضریب آلفای کرونباخ ۰/۶۳ به دست آمد (افروز و اسدی ۱۳۹۲). در پژوهش حاضر نیز ضریب آلفای کرونباخ معادل ۰/۷۸ به دست آمد. این پرسشنامه متغیر محبوبیت والدین را می‌سنجد که توسط افراد نمونه مورد بررسی (دانش آموزان) تکمیل شده است

جهت سنجش و اندازه‌گیری سازش یافتگی اجتماعی از خرده‌آزمون سازش اجتماعی در فرم مخصوص کودکان و نوجوانان آزمون شخصیتی کالیفرنیا استفاده شده است. آزمون شخصیتی کالیفرنیا توسط کلارک و همکاران (۱۹۵۳)، به نقل از ابوالقاسمی و نریمانی، (۱۳۸۴) ساخته شد. خرده‌آزمون سازش اجتماعی با هدف تعیین میزان سازش یافتگی اجتماعی افراد طراحی شده و از ۹۰ سؤال تشکیل شده است و در آن شش نمره مربوط به عامل‌های قالب‌های اجتماعی، مهارت‌های اجتماعی، علایق ضداجتماعی، روابط خانوادگی، روابط مدرسه‌ای، روابط اجتماعی و یک نمره سازش اجتماعی به دست می‌آید (شافر، ۱۹۳۵، به نقل از ابوالقاسمی و نریمانی، ۱۳۸۴). یکی از سوالات این پرسشنامه عبارت است از: آیا افراد خانواده به سبب کاری که برای آنها انجام می‌دهید با شما مهربان هستند؟ پاسخ به این سوال در طیف لیکرت ۵ گزینه‌ای از ۱ تا ۵ نمره داده می‌شود و نمره هر آزمودنی از جمع امتیازهای سوال‌های همان مولفه به دست می‌آید. طیف نمرات قابل دریافت برای هر فرد بین ۹۰ تا ۴۵۰ می‌باشد. نمرات بیشتر نشانگر سازش یافتگی اجتماعی بیشتر است. روایی سازه و محتوای این پرسشنامه توسط کلارک و همکاران (۱۹۵۳)، به نقل از ابوالقاسمی و نریمانی، (۱۳۸۴) به تایید رسید. همچنین ضرایب پایایی آزمون را با استفاده از فرم تصحیح شده اسپیرمن-براون برای خرده‌آزمون سازش فردی ۰/۸۹، ۰/۹۰، برای خرده‌آزمون

سازش اجتماعی ۰/۹۱، ۰/۸۷ و برای نمره کل آزمون ۰/۹۳ به دست آورد. ضرایب پایایی این آزمون در پژوهش خجسته مهر (۱۳۷۳)، به نقل از ابوالقاسمی و نریمانی، (۱۳۸۴) بر روی نوجوانان بینا و نابینا ($n=70$) با استفاده از فرمول کودر- ریچاردسون ۲۰ برای خرده‌آزمون سازش فردی در گروه بینا ۰/۸۰ و در گروه نابینا ۰/۸۸، برای خرده‌آزمون سازش اجتماعی در گروه بینا ۰/۷۹ و در گروه نابینا ۰/۸۸ گزارش شده است. در پژوهش احدی و همکاران (۱۳۸۸) ضریب پایایی خرده آزمون سازش اجتماعی با استفاده از روش دو نیمه سازی ۰/۶۸ گزارش شد. در پژوهش حاضر نیز ضریب آلفای کرونباخ معادل ۰/۸۲ به دست آمد. این پرسشنامه متغیر سازش یافتگی اجتماعی را می‌سنجد که توسط افراد نمونه مورد بررسی (دانش آموزان) تکمیل شده است.

برای سنجش خلاقیت از آزمون خلاقیت مداد کاغذی عابدی (۱۳۶۳)، که با هدف سنجش خلاقیت برای گروه سنی ۷ تا ۱۷ سال تدوین شده و به صورت گروهی اجرا می‌شود، استفاده شد. این آزمون، چهار مقوله اساسی خلاقیت، یعنی سیالی، ابتکار، انعطاف پذیری و بسط را می‌سنجد (افروز و همکاران، ۱۳۹۲). یکی از سوالات این پرسشنامه عبارت است از: وقتی با مساله خیلی دشواری رو به رو می‌شوید، معمولاً چه می‌کنید؟ الف: گریه می‌کنم، چون فکر نمی‌کنم بتوانم مساله را حل کنم. ب: گریه نمی‌کنم، اما ناراحت می‌شوم. ج: سعی می‌کنم راه مناسبی برای حل مساله بیابم. برای سه گزینه نمرات ۱، ۲ و ۳ به معنای خلاقیت پایین، متوسط و بالا، اختصاص داده می‌شود و طیف نمرات قابل دریافت هر آزمودنی بین ۶۰ تا ۱۸۰ قرار خواهد داشت که نمرات بالاتر نشانگر خلاقیت بیشتر است. برای بررسی اعتبار و روایی این آزمون روی یک گروه ۶۵۰ نفری از دانش آموزان کلاس سوم راهنمایی مدارس تهران اجرا گردید و در سال ۱۹۸۶، عابدی و شوماخر^۱ در آمریکا مواد آزمون را از نو ساختند و بارها مورد تجدیدنظر قرار گرفت و اولین بار به وسیله انیل (۱۹۹۴) تشریح گردید. پایایی آزمون خلاقیت عابدی، از طریق آزمون مجدد دانش آموزان مدارس راهنمایی تهران در سال ۱۳۶۳ در چهار بخش آزمون به این ترتیب به دست آمد: ضریب پایایی بخش سیالی ۰/۸۵، ابتکار ۰/۸۲، انعطاف پذیری ۰/۸۴، بسط ۰/۸۰ (عابدی، ۱۳۷۲). ضریب همسانی درونی با استفاده از آلفای کرونباخ برای خرده آزمون‌های سیالی، انعطاف پذیری، ابتکار و بسط روی ۲۲۷۰ دانش آموز اسپانیایی به ترتیب ۰/۷۵، ۰/۶۶، ۰/۶۱ و ۰/۶۱ گزارش شد (آزمندی، ۱۹۹۶). در پژوهش حاضر نیز ضرایب آلفای مولفه‌ها به ترتیب ۰/۷۳، ۰/۷۶، ۰/۸۱ و ۰/۷۹ به دست آمد. این پرسشنامه متغیر خلاقیت را می‌سنجد که توسط افراد نمونه مورد بررسی (دانش آموزان) تکمیل شده است. پس از ورود اطلاعات در رایانه، در سطح توصیفی از شاخص‌های گرایش مرکزی، شاخص‌های پراکندگی، نمودارهای پی پی پلات و اسکاتر، و در سطح استنباطی نیز از رگرسیون چندمتغیره و مفروضه‌های آن استفاده گردید.

یافته‌ها

یافته‌های توصیفی در جدول ۱ نشان داده شده است:

جدول ۱- آمار توصیفی متغیرهای تحقیق

متغیر	شاخص	میانگین	میان	انحراف استاندارد
خلاقیت	نمره کل	۱۱۲/۹۵	۱۱۳	۸/۶۱
	سیالی	۴۸/۲۳	۴۳	۴/۳۹
	بسط	۱۹/۷۵	۱۹	۲/۸۵
	ابتکار	۲۰/۳۵	۲۰	۲/۵۱
	انعطاف	۱۷/۱۷	۱۷	۲/۶۳
<hr/>				
محبوبیت والدین		۱۲۰/۳۹	۱۱۷	۲۲/۵۴
<hr/>				
سازش یافتگی اجتماعی	نمره کل	۲۲۰/۳۶	۲۲۸	۲۰/۹۵
	قالب‌های اجتماعی	۱۹/۱۵	۲۰	۲/۳۴
	مهارت‌های اجتماعی	۲۶/۸۵	۲۶	۴/۸۲
	علايق ضد اجتماعی	۲۳/۱۵	۲۴	۲/۰۴
	روابط خانوادگی	۲۲/۰۴	۲۲	۲/۸۷
	روابط مدرسه‌ای	۲۶/۳۳	۲۷	۳/۲۷
	روابط اجتماعی	۴۴/۹	۴۵	۳/۹۵

یافته‌های مربوط به بررسی مفروضه‌های تحلیل رگرسیون، حاکی از این است که تمامی مفروضه‌ها مهیا بوده و از هیچ مفروضه‌ای تخطی نشده است. این یافته‌ها نشان می‌دهد که: ۱- بررسی نرمال بودن داده‌های مورد تحلیل، حاکی از آن است که سطح معناداری آزمون کولموگروف-اسمیرنوف در تمام متغیرها، بزرگتر از ۰/۰۵ بوده و داده‌ها از توزیع نرمال برخوردار بوده است. ۲- بین متغیرهای پیش‌بین و متغیر ملاک همبستگی مناسب و معناداری مشاهده شده است (جدول ۲). ۳- نمودار پی پی پلات، حاکی از خطی بودن رگرسیون است. ۴- بر اساس نمودار اسکاتر، داده‌ها بین ۳ و ۳- انحراف معیار قرار داشته و داده پرت مشاهده نمی‌شود.

جدول ۲- ماتریس ضرایب همبستگی بین متغیرهای مورد بررسی

۱ ۳	۱۲	۱۱	۱۰	۹	۸	۷	۶	۵	۴	۳	۲	۱	متغیرها و مولفه‌ها
												-	۱. محبوبیت والدین
											-	۰/۴۹ **	۲. نمره کل خلاقیت
											-	۰/۲۹ **	۳. سیالی
									-	۰/۳۲ **	۰/۷۹ **	۰/۶۰ **	۴. بسط
								-	۰/۴۷ **	۰/۲۴ **	۰/۷۳ **	۰/۴۴ **	۵. ابتکار
							-	۰/۰۶ **	۰/۰۲	۰/۱۵ *	۰/۲۴ **	۰/۲۰ **	۶. انعطاف پذیری
						-	۰/۲۳ **	۰/۲۴ **	۰/۳۵ **	۰/۳۱ **	۰/۴۹ **	۰/۲۳ **	۷. نمره کل سازش یافتگی
					-	۰/۲۴ **	۰/۰۳	۰/۳۲ **	۰/۳۴ **	۰/۰۹	۰/۵۶ **	۰/۰۹	۸. قالب‌های اجتماعی
				-	۰/۲۰ **	۰/۲۰ **	۰/۲۱ **	۰/۴۴ **	۰/۶۱ **	۰/۲۱ **	۰/۶۴ **	۰/۸۳ **	۹. مهارت‌های اجتماعی
			-	۰/۱۵ *	۰/۱۳ *	۰/۸۵ **	۰/۰۵	۰/۲۲ **	۰/۲۸ **	۰/۳۳ **	۰/۴۵ **	۰/۱۴ *	۱۰. علائق ضد اجتماعی
		-	۰/۶۲ **	۰/۱۴ *	۰/۲۳ **	۰/۸۸ **	۰/۰۷	۰/۱۷ *	۰/۲۴ **	۰/۲۲ **	۰/۳۶ **	۰/۱۴ *	۱۱. روابط خانوادگی
	-	۰/۶۴ **	۰/۶۱ **	۰/۲۱ **	۰/۲۵ **	۰/۸۴ **	۰/۲۲ **	۰/۲۲ **	۰/۳۸ **	۰/۲۷ **	۰/۳۹ **	۰/۰۹	۱۲. روابط مدرسه ای
-	۰/۳۲ **	۰/۲۳ **	۰/۲۴ **	۰/۶۶ **	۰/۵۸ **	۰/۳۲ **	۰/۲۸ **	۰/۷۴ **	۰/۸۰ **	۰/۲۴ **	۰/۷۳ **	۰/۶۶ **	۱۳. روابط اجتماعی

در بررسی فرضیه اول پژوهش و فرضیه‌های فرعی آن، مبنی بر اینکه «بین میزان محبوبیت والدین نزد فرزندان و سازش یافتگی اجتماعی فرزندان و مولفه‌های آن رابطه وجود دارد»، یافته‌های حاصل از ۷ تحلیل رگرسیون جداگانه حاکی است که محبوبیت والدین با نمره کل سازش یافتگی اجتماعی و مولفه‌های مهارت‌های اجتماعی، روابط خانوادگی، و روابط اجتماعی رابطه معناداری داشته، به نحوی که محبوبیت والدین، قادر به پیش‌بینی

رابطه سازش یافتگی و خلاقیت فرزندان با محبوبیت والدین

متغیرهای مذکور است. همچنین مولفه‌های قالب‌های اجتماعی، علایق ضداجتماعی، و روابط مدرسه‌ای، معنادار نبوده و در نتیجه محبوبیت والدین قادر به پیش‌بینی آنها نیست (جدول ۳).

جدول ۳- نتایج تحلیل رگرسیون فرضیه اول فرضیه های فرعی آن

متغیرهای ملاک	عرض از مبدا و متغیر پیش‌بین	ضریب رگرسیون	خطای استاندارد	مقادیر بتا	مقدار t	سطح معناداری	ضریب تولرانس	ضریب VIF	آماره دوربین واتسون
نمره کل سازش یافتگی	عرض از مبدا	۳۹۲/۱۸	۱۳/۷۰	۰/۴۷	۲۱/۳۲	۰/۰۱	۰/۹۲	۱/۰۸	۱/۷۶۸
	محبوبیت والدین	-۱/۲۱	-۰/۱۱	-۰/۴۷	-۱۰/۵۱	۰/۰۱			
قالب‌های اجتماعی	عرض از مبدا	۱۴۳/۵۸	۱۳/۸۵	۰/۰۱	۱۰/۳۶	۰/۰۱	۰/۹۵	۱/۰۵	
	محبوبیت والدین	۰/۰۲	-۰/۰۷	۰/۰۱	-۱/۳۷	۰/۰۱			
مهارت‌های اجتماعی	عرض از مبدا	۳۹۲/۱۸	۱۳/۷۰	۰/۴۷	۲۱/۳۲	۰/۰۱	۰/۹۹	۱	
	محبوبیت والدین	-۱/۲۱	-۰/۱۱	-۰/۴۷	-۱۰/۵۱	۰/۰۱			
علایق ضداجتماعی	عرض از مبدا	۱۳۸/۲۲	۱۸/۰۲	۰/۰۵	۷/۶۶	۰/۰۱	۰/۹۸	۱/۰۱	
	محبوبیت والدین	۰/۰۷	-۰/۰۹	۰/۰۵	-۱/۷۹	۰/۰۱			
روابط خانوادگی	عرض از مبدا	۳۹۶/۳۰	۲۰/۵۹	۰/۴۷	۱۴/۳۸	۰/۰۱	۰/۹۸	۱/۰۲	
	محبوبیت والدین	-۱/۲۷	-۰/۱۷	-۰/۴۷	-۷/۳۷	۰/۰۱			
روابط مدرسه‌ای	عرض از مبدا	۱۵۱/۷۳	۲۰/۸۹	۰/۰۲	۷/۲۶	۰/۰۱	۰/۶۳	۱/۳۰	
	محبوبیت والدین	-۰/۰۳	-۰/۱۱	-۰/۰۲	-۰/۳۲	۰/۰۱			
روابط اجتماعی	عرض از مبدا	۱۰۵/۲۰	۵/۳۴	۰/۰۲	۱۹/۶۷	۰/۰۱	۰/۹۹	۱	
	محبوبیت والدین	۰/۰۶	-۰/۰۲	۰/۰۲	۲/۳۶	۰/۰۱			

در بررسی فرضیه دوم پژوهش و فرضیه‌های فرعی آن، مبنی بر اینکه «بین میزان محبوبیت والدین نزد فرزندان و خلاقیت فرزندان و مولفه‌های آن رابطه وجود دارد»، یافته‌های حاصل از ۵ تحلیل رگرسیون جداگانه حاکی است که نمره محبوبیت والدین با نمره کل خلاقیت و مولفه‌های چهارگانه آن (سیالی، بسط، ابتکار، انعطاف پذیری) رابطه معناداری داشته، به نحوی که محبوبیت والدین، قادر به پیش‌بینی متغیرهای مذکور است (جدول ۴).

جدول ۴- نتایج تحلیل رگرسیون فرضیه دوم فرضیه‌های فرعی آن

متغیرهای ملاک	عرض از مبدا و متغیر پیش بین	ضریب رگرسیون	خطای استاندارد	مقادیر Beta	مقدار t	سطح معناداری	ضریب تولرانس	ضریب VIF	آماره دوربین واتسون
نمره کل خلاقیت	عرض از مبدا	۲۹۶/۹۱	۱۴/۰۴		۲۱/۱۴	۰/۰۱	۰/۹۲	۱/۰۸	۱/۷۵۱
	محبوبیت والدین	-۱/۲۵	۰/۱۱	-۰/۴۹	-۱۰/۵۱	۰/۰۱			
مولفه سیالی	عرض از مبدا	۲۸۴/۵۳	۱۸/۰۲		۱۵/۷۸	۰/۰۱	۰/۹۵	۱/۰۵	۱/۷۵۱
	محبوبیت والدین	-۱/۱۲	۰/۱۵	-۰/۴۷	-۷/۳۵	۰/۰۱			
مولفه بسط	عرض از مبدا	۲۹۶/۳۰	۲۰/۵۹		۱۴/۳۸	۰/۰۱	۰/۹۹	۱	۱/۷۵۱
	محبوبیت والدین	-۱/۲۷	۰/۱۷	-۰/۴۷	-۷/۳۷	۰/۰۱			
مولفه ابتکار	عرض از مبدا	۲۹۶/۹۱	۱۴/۰۴		۲۱/۱۴	۰/۰۱	۰/۹۸	۱/۰۱	۱/۷۵۱
	محبوبیت والدین	-۱/۲۵	۰/۱۱	-۰/۴۹	-۱۰/۵۱	۰/۰۱			
مولفه انعطاف پذیری	عرض از مبدا	۱۰۰/۷۹	۷/۵۸		۱۳/۳۹	۰/۰۱	۰/۹۸	۱/۰۲	۱/۷۵۱
	محبوبیت والدین	-۰/۰۹	۰/۰۴	-۰/۱۶	۲/۳۳	۰/۰۲۰			

بحث و نتیجه‌گیری

خلاصه یافته‌های پژوهش حاضر حاکی از آن است که: (۱) محبوبیت والدین قادر به پیش‌بینی نمرات کل سازش یافتگی و مولفه‌های مهارت‌های اجتماعی، روابط خانوادگی، و روابط اجتماعی می‌باشد، اما توانایی پیش‌بینی مولفه‌های قالب‌های اجتماعی، علایق ضداجتماعی، و روابط مدرسه‌ای را نداشته است. (۲) محبوبیت والدین قادر به پیش‌بینی نمره کل خلاقیت و مولفه‌های چهارگانه آن (سیالی، بسط، ابتکار، انعطاف پذیری) می‌باشد. بنابراین، بحث و نتیجه‌گیری در دو بخش قابل طرح و ارائه است.

در خصوص یافته‌های فرضیه اول (پیش‌بینی سازش یافتگی اجتماعی بر اساس محبوبیت والدین)، در بین پژوهش‌های پیشین، چنین نتایجی یافت نشد. اما این یافته‌ها، بر اساس ادبیات نظری پژوهش حاضر تایید می‌شود. به عبارت دیگر، والدین محبوب با توجه به نقش کلیدی که در خانواده دارند، قابلیت اثرگذاری از جوانب گوناگون بر فرزندان خود را دارند (کاندیدا و همکاران، ۲۰۱۶). خانواده با فراهم نمودن امکانات، شرایط و بسترهای لازم می‌تواند از جوانب متفاوت موجبات رشد، توسعه و تعالی فرزندان را در ابعاد مختلف نظیر سازگاری تحصیلی (گردایس و همکاران، ۲۰۱۵)، سازگاری بین فردی یا اجتماعی (لامب و کلی، ۲۰۱۰)، سازگاری خانوادگی (رادولف، ۲۰۱۵) و سازگاری عاطفی (بالتر و همکاران، ۲۰۱۵) را فراهم نماید (گیولیا، دوتی و ماریو، ۲۰۱۵). پژوهشگران بر این باورند که شخصیت فرزندان زیر چتر نفوذ والدین قرار داشته و بنابراین، آنچه در آینده تحت عنوان حس خرسندی یا خوشبختی و ناخرسندی یا بدبختی شاهد آن هستیم تا حد زیادی وابسته به عملکرد این کارکرد و نفوذ آن است (احدی و همکاران، ۱۳۸۸). از سویی والدین به‌ویژه والدین محبوب در تلاشند که کانونی مقدس با عنوان

خانواده ایجاد کنند (امینی، ۱۳۹۴)، که خود مهم‌ترین و قوی‌ترین عامل اجتماعی کردن و سازش یافتگی اجتماعی فرزندان تلقی می‌شود که در شکل‌دادن به شخصیت و خصوصیات و انگیزه‌ها نقش کلیدی دارد، رفتار اجتماعی را هدایت می‌کند (هرمزی‌نیا، ۱۳۹۳). ویژگی فرد سازش یافته آن است که نسبت به خود واقع‌بین است، بدین معنی که درباره انگیزه‌هایش خود را فریب نمی‌دهد، هدف‌های قابل دسترس برای خود طرح می‌کند و از تعارضات غیرلازم پرهیز می‌نماید. او با مشکلات شخصی‌اش به طور عینی برخورد می‌کند، درست مانند زمانی که به حل یک مسئله ریاضی و یا تنظیم تعادل دوچرخه و یا ساختن یک میز می‌پردازد، خود را با حقایق لازم و مربوط آشنا می‌سازد و اطمینان می‌یابد که مشکل را شناخته است، آنگاه برای حل آن برنامه ریزی می‌کند (عسکری، زکیی و علیخانی، ۱۳۹۱). از دیگر سو، برخی پژوهش‌ها تا حدودی با پژوهش حاضر در این بخش شباهت دارند، از جمله می‌توان به پژوهش‌های سادات شجاعی (۱۳۹۳)، کورسینی^۱ (۲۰۱۳)، کیتزمن^۲ (۲۰۰۰)، و فروسچ^۳ و همکاران (۲۰۰۰) اشاره کرد. سادات شجاعی (۱۳۹۳) در پژوهش خود نشان داد که بین رضایت‌مندی زناشویی والدین با سازش یافتگی اجتماعی فرزندان رابطه معناداری وجود دارد که با توجه به اینکه رضایت‌مندی زناشویی لازمه بروز محبوبیت والدین است، به نحوی تاییدکننده یافته‌های پژوهش حاضر است. در بین تحقیقات انجام شده در خارج از کشور نیز کورسینی^۴ (۲۰۱۳)، در پژوهش خود نشان داده است که رضایت زناشویی زوجین موجب بهبود سازش یافتگی اجتماعی می‌گردد. وی همچنین بیان داشته است که عدالت بین زوجین موجب بهبود سازش یافتگی اجتماعی می‌شود. کیتزمن^۵ (۲۰۰۰) نیز در پژوهشی با عنوان «رابطه میان مشکلات و نارضایتی زناشویی بر رشد عاطفی - اجتماعی و ارتباطی کودکان» نشان داده است که مشکلات و نارضایتی زناشویی بر رشد عاطفی - اجتماعی و ارتباطی کودک تاثیر منفی می‌گذارد. همچنین طبق مطالعات فروسچ^۶ و همکاران (۲۰۰۰)، به نقل از نامی، (۱۳۹۰) مشکلات زناشویی با بروز اختلال‌های رفتاری در کودکان، درون‌گرایی، مشکلات درسی، دلبستگی ناپایمن، اشکال در برقراری روابط با همسالان و اشکال در مهارت‌های حل مسئله همراه است.

همچنین در مورد یافته‌های فرضیه دوم (پیش‌بینی خلاقیت بر اساس محبوبیت والدین)، برخی پژوهش‌های پیشین، یافته‌های حاضر را تایید می‌کند. برخی از این پژوهش‌ها به طور مستقیم و برخی دیگر به طور تلویحی، با یافته‌های پژوهش حاضر همخوانی دارند. از این میان، می‌توان به پژوهش‌های ارجمندزاده (۱۳۹۳)، رضاییان (۱۳۹۱)، فراهینی (۱۳۸۹)، تقوی جورابچی (۱۳۸۸) و مظفری (۱۳۸۸)، در داخل کشور و پژوهش‌های کورسینی،

۱ . Corsini
۲ . Kitzman
۳ . Forosch
۴ . Corsini
۵ . Kitzman
۶ . Forosch

(۲۰۱۳) و سالوی ۱ (۲۰۱۲) در خارج کشور اشاره کرد. به عنوان نمونه، ارجمندزاده (۱۳۹۳) در نتایج پژوهش خود بیان داشته است که بین محبوبیت مادر با سلامت روان و خلاقیت دانش‌آموزان ارتباط معنی‌دار آماری مشاهده شد. والدین محبوب از فرزندان سالم‌تر و خلاقیت مناسبی برخوردارند. وی همچنین بیان داشته است که: «در نهایت به نظر می‌رسد که دانش‌آموزان دبیرستانی تیزهوشان از نظر سلامت روان و خلاقیت با سایر دانش‌آموزان متفاوت هستند. شرایط محیط مطلوب خانواده و محیط آموزشی و نوع برخورد خانواده و محبوبیت والدین می‌تواند در این تفاوت‌ها نقش داشته باشد. والدین با توجه به نقش کلیدی که در خانواده دارند، قابلیت اثرگذاری از جوانب گوناگون بر فرزندان خود را دارند (کاندیدا و همکاران، ۲۰۱۶). خانواده مهم‌ترین و قوی‌ترین عامل اجتماعی کردن کودکان تلقی می‌شود که در شکل دادن به شخصیت و خصوصیات و انگیزه‌ها نقش کلیدی دارد، رفتار اجتماعی را هدایت می‌کند و ارزش‌ها و اعتقادات و هنجارهای فرهنگ را منتقل می‌کند (خالقی و همکاران، ۲۰۰۸). بنابراین، خانواده با فراهم نمودن امکانات، شرایط و بسترهای لازم می‌تواند از جوانب متفاوت موجبات رشد، توسعه و تعالی فرزندان را در ابعاد مختلف فراهم نماید (گیولیا، دوتی و ماریو، ۲۰۱۵). به اعتقاد «ویلیامز» محیط‌های بیش از اندازه رسمی و بیش از اندازه آزاد برای خلاقیت نسبتاً مضرند و هرگز نخواهند توانست خلاقیت را در فرد به‌طور سالم به‌روراندند. تورنس نیز می‌گوید محیطی که هم آزادی بیان و هم ارتباط سالم را تبیین کند، از لحاظ پرورش خلاقیت بهترین محیط محسوب می‌شود (دیداری، ۱۳۹۱، به نقل از جمالی، ۱۳۹۳). همچنین به اعتقاد راجرز واضح است که خلاقیت را نمی‌توان با فشار به‌وجود آورد، بلکه باید به آن اجازه داده شود تا ظهور کند و با فراهم کردن امنیت روانی و آزادی، احتمال ظهور خلاقیت سازنده را می‌توان افزایش داد (حامدی و افروز، ۱۳۹۰). بنابراین، ادبیات پژوهش حاکی از آن است که محیط صمیمی خانواده و محبوبیت والدین، در رشد خلاقیت موثر است.

در انجام هر پژوهشی با توجه به ماهیت ویژه‌ای که داراست، محدودیت‌های خاصی وجود خواهد داشت. در طی انجام این پژوهش نیز محقق با محدودیت‌هایی مواجه گردید که برخی از آنها عبارتند از: ۱) فقدان یک پایگاه اطلاعاتی مناسب و جامع درباره موضوع پژوهش در جامعه. ۲) عدم تخصیص وقت کافی جهت پرسشنامه از سوی افراد نمونه. ۳) عدم برخورد درست برخی از واحدهای سازمانی در مقابل توزیع پرسشنامه. ۴) پرسشنامه خود به عنوان یک محدودیت تلقی می‌شود. بدین معنا که پرسشنامه، نگرش افراد را بررسی می‌کند، نه واقعیت را، که این امر می‌تواند به عنوان یک محدودیت تلقی شود. همچنین زیاد بودن تعداد سوالات پرسشنامه نیز یکی از موانعی است که انگیزه پاسخگویی را کاهش داده و ممکن است از دقت جواب‌های آنان بکاهد. ۵) با توجه به افراد مورد مطالعه می‌توان ادعا نمود که تعمیم نتایج نمونه به جامعه و مکان‌های دیگر بایستی با دقت بسیار بالا صورت پذیرد. ۶) دسترسی به والدین برخی از دانش‌آموزان که دارای تحصیلات عالی و پست‌های مهم شغلی بوده‌اند، ممکن نبود و همین امر ممکن است محقق را بر دسترسی به اطلاعات محروم سازد.

رابطه سازش یافتگی و خلاقیت فرزندان با محبوبیت والدین

همچنین بر اساس نتایج تحقیق پیشنهاد می‌شود: (۱) والدین برای بهبود رضایت‌مندی خود به تمام چالش‌ها و موانع با جدیت نگاه کرده و سعی در بهبود آن داشته باشند. بدین منظور توصیه می‌شود مراجعه به مشاوران خانواده به عنوان امری کمک‌کننده به طور مداوم استفاده شود. همچنین استفاده از مشاوره‌های خانوادگی هم برای فرزند و هم والدین می‌تواند فواید زیادی را در رفع مشکلات رضایت‌مندی زوجین داشته باشد. (۲) والدین در جهت بهبود روابط اجتماعی فرزندان و توسعه سازش یافتگی آنان، ارتباط قوی‌تر و صمیمی‌تری را با فرزندان شکل داده و سبب شکل‌گیری اعتماد و اطمینان قوی بین خود شوند. در این میان، توصیه می‌شود وقت و زمان بیشتری را برای فرزندان تحت هر شرایطی اختصاص دهند. (۳) مشکلات خانوادگی و زناشویی تا حد امکان بین والدین پنهان بماند و به ذهن و فکر کودکان منتقل نشود، زیرا اثرات مخربی را بر انگیزه پیشرفت و خلاقیت آنها می‌گذارد. (۴) مدارس به منظور توسعه انگیزه پیشرفت و خلاقیت دانش‌آموزان فضای ارتباطی سه‌جانبه مدرسه، دانش‌آموز و والدین را در اطراف امور مدرسه توسعه دهند. بدین منظور برنامه‌های دوره‌ای و مستمر، می‌تواند راه‌گشا بوده و مفید واقع شود.

References

- Afkari, H. R. (1393). *Effect of teaching social adjustment components on reduction of addiction potential level and attitude change of high-school students of suburb of Tehran toward substance abuse* (Master's thesis). Department of Psychology and Educational Sciences of Allame Tabataba'i University.
- Afroz, Q. A. (1393). *Family psychology: Better spouses*. Tehran: Anjoman-e Olia va Morabbian.
- Ahadi, B., Mirzaee, P., Narimani, M. & Abolqhasemi, A. (1388). Influence of social problem solving training on social adaptation and educational performance of shy students. *Journal of Exceptional Children*, 9(3), 193-202.
- Amini, S. (1394). *Effectiveness of group schema therapy on improvement of social adaptation and early maladaptive schemes and reduction of borderline personality disorder symptoms in men* (Master's thesis). Shiraz University.
- Arjmandizade, L. (1393). *Investigation of the relationship between parental parity satisfaction with the popularity, mental health and creativity in witted high-school children*. Islamic Azad University of Shahrood.
- Asadi, M. (1393). *Effect of mutual behavior analysis training on social adaptation of high-school female students of Kermanshah* (Master's thesis). Ferdowsi University of Mashhad.
- Askari, S., Zaki'ee, A., & Alikhani, M. (1391). Relationship between attachment styles and social adjustment and obsessive compulsive personality disorder. *Journal of Psychoscience*, 11, 472-486.
- Bahmani, B., Torabian, S. S., Rezaeenezhad, S., Manzari Tavakkoli, V., & Moeeni Fard, M. (1395). Effectiveness of emotional self-efficacy training on

- adolescents' social adaptation and anxiety. *Journal of Applied Psychology*, 7(2), 69-80.
- Baker, T. L. (1394). *Doing social research* (H. Naebi, Trans.). Tehran: Nashr-e Nei.
- Chen, L. H., Chin, C. K., Tan, C. L., & Liu, M. (2015). Students' personal and social meaning making in a Chinese idiom mobile learning environment. *Educational Technology & Society*, 13(4), 15-26.
- Chen, Z., & Liu Ruth, X. (2014). Comparing adolescent only children with those who have siblings on academic related outcomes and psychosocial adjustment. *Child Development Research*, Volume. Article ID 578289. PP: 1015-1025.
- Daneshvar, M. (1393). *Effects of premarital counselling centers on marital satisfaction* (Master's thesis). Department of Psychology and Educational Sciences of Islamic Azad University.
- Darkhod, F. (1390). *Comparative analysis of family communication patterns and adjustment and academic achievement of male and female students of third grade of guidance school in Bandar Abbas* (Master's thesis). Faculty of humanities and Management of Hormozgan University.
- Edalati, A., & Redzuan, M. (2010). Perception of women towards family values and their marital satisfaction. *Journal of American Science*, 6(4), 132-137.
- Eslami-Nasab, A. (1393). *Psychology of adaptation*. Tehran: Nashr-e Bonyad.
- Farahini, N. (1398). *Relationship between parenting styles and shyness and creativity in talented female students* (Master's thesis). Faculty of Humanities of Tarbiat Modarres University.
- Fartash, S. (1393). Structural model of relationships between parenting styles and identity styles and commitment to identity in adolescents. *Journal of Applied Psychology Research*, 5(2), 1-18.
- Fransson, E., Sarkadi, A., Hjerna, A., & Bergströma, M. (2016). Why should they live more with one of us when they are children to us both?: Parents' motives for practicing equal joint physical custody for children aged 0–4. *Children and Youth Services Review*, 66, 154–160.
- Gerdaies, M., Carr A., & Clark, M. (2015). The efficacy of behavioral couple therapy and emotionally focused therapy for couple distress. *Contem Fam Therapy*, 26(4), 361-384.
- Giulia, M., Sania, D., & Quaranta, M. (2015). Chips off the old blocks? The political participation patterns of parents and children in Italy. *Social Science Research*, 50, 264–276.
- Hamedi, A. (1390). *Relationship between entrance age to first grade of primary school and academic achievement, creativity, and personal and social adaptation among students of second and fifth grades of primary school, third grade of guidance school, and third grade of high-school in Tehran* (Doctoral

- dissertation). Department of Educational sciences and psychology of Al-Zahra University.
- Hasanzadeh Kalateh, Z. (1390). *Effects of social skill training on increasing of preschool children's popularity* (Master's thesis). Ferdowsi University of Mashhad.
- Hashemian, K. (1385). *Relation of social adaptation and personal success reduction amongst high-school students of Isfahan* (Master's thesis). Tehran University.
- Hooman, H. A. (1395). *Multivariate data analysis in scientific research*. Tehran: Peik-e Farhang.
- Hormozinia, M. (1393). *Standardization of social problem solving inventory amongst students of the Faculty of psychology and Educational Sciences of Tabatabeey University* (Master's thesis). Tarbiat Modarres University.
- Jamali, A. (1393). *Relation of parenting styles and creativity of high-school students of Qhazvin* (Master's thesis). Department of Psychology and Educational Sciences of Islamic Azad University.
- Khaleque, A., Rohner, R. P., & Laukkala, H. (2008). Intimate partner acceptance, parental acceptance, behavioral control, and psychological adjustment among Finnish adults in ongoing attachment relationships. *Cross-Cultural Research*, 42(1), 35-45.
- Khan Ahmadi, H. (1387). *Different theories about various methods of political renewal and transformations from family perspective*. Tehran: Entesharat-e Qhoomes.
- Khodaverdian, S., Golshani, F., Emamipoor, S., & Keraskian, A. (1393). Comparison of effectiveness of behavioral parent training and drug therapy on severity of ADHA symptoms in primary school male students and parental stress of their mothers. *Journal of Applied Psychology Research*, 7(4), 1-19.
- Kubiak, J. S., Dantowitz, A., Chou, T., Edson, A. L., Elkins, R. M., Kerns, C., & Green, J. G. (2016). Adjustment among area youth after the Boston Marathon bombing and subsequent manhunt. *Pediatrics*, 134, 7-14.
- Lamb M. E., & Kelly J. B. (2010). Improving the quality of parent-child contact in separating families with infants and young children. *Empirical Research Foundations*, 49, 325-349.
- Lotfian, M., Afrooz, Q. A., & Shahsavarani, A. M. (1393). Relationship of mothers' personality characteristics and daughters' creativity. *Journal of Applied Psychology Research*, 5(2), 2-12.
- Mahdavi, H. (1394). *Comparative analysis of marital satisfaction amongst two groups of Iranian women married to Foreigner and Iranian men regarding their forensic status* (Master's thesis). Tarbiat Modarres University.

- Mar'ashi Shoostari, M. S. (1392). *Investigation of relation of parental parity satisfaction and creativity, mental health and group popularity of guidance school students* (Master's thesis). Islamic Azad University of Shahrood.
- Mozaffari, M. (1388). *Investigation of multiple relation of mothers' parenting styles, personality traits (NEO) and creativity of students* (Master's thesis). Semnan University.
- Navvabi, M. (1390). *Investigation of educational science curriculum in Iran's higher education: Improvement strategies* (Doctoral dissertation). Department of Educational Science of Tarbiat Modarres University.
- Peterson, C. C., O'Reilly, K., & Wellman, H. M. (2016). Deaf and hearing children's development of theory of mind, peer popularity, and leadership during middle childhood. *Journal of Experimental Child Psychology*, 23(2), 105-126.
- Radloff, L. S. (2015). Self-report depression scale for research in the general population. *Applied Psychological Measurement*, 1, 413-449.
- Reza'ian, A. (1388). *Principles of management*. Tehran: SAMT Publications.
- Reza'ian, A., & Poor'ezzat, A. A. (1388). *Organizational behavior management*. Tehran: SAMT Publications.
- Sadat Shohjaee, F. (1391). *Relation of parental parity satisfaction with children's academic achievement and social adaptation* (Master's thesis). Department of Psychology and Educational Sciences of Islamic Azad University.
- Sedghi Tarami, A. R., Afrooz, Q. A., Shokoohi Yekta, M., Qhobari Benab, B., & Besharat, M. A. (1394). Effectiveness of program for adolescents with visual impairment on their adjustment and mental health. *Journal of Applied Psychological Research*, 6, 1-15.
- Shah Hassani, A. (1394). *Relation between parenting styles and creativity of high-school students of Qhazvin* (Master's thesis). Department of Psychology and Educational Sciences of Islamic Azad University.
- Shames, S. A. (1391). *Effects of organizational learning on social adjustment based on BSC model: A case study of Export Bank of Iran*. (Master's thesis). Allame Tabatabayi University.
- Sharafi, Z. (1394). *Codification of couple empowerment program on the basis of Sternberg's theory of love: Effects on reduction of marital conflicts and increase of the satisfaction of dissatisfied couples in Hamedan* (Master's thesis). Tarbiat Modarres University.
- Sharifi, H. P., & Sharifi, N. (1389). *Research methodology in behavioral sciences*. Tehran: Sokhan.
- Shokoohi Yekta, M., Akbari Zardkhaneh, S., & Shahabi, R., (1393). Teaching of problem solving for mothers: Effects on resolving family conflicts and parental styles. *Journal of Applied Psychology Research*, 5(4), 1-12.

رابطه سازش یافتگی و خلاقیت فرزندان با محبوبیت والدین

Taqhavi Joorabchi, A. (1388). *Relation of parenting styles and emotional intelligence and creativity* (Master's thesis). Faculty of Humanities of Tarbiat Modarres University.

Tavakkoli Chalpari, E. (1391). *Comparison of tolerance and social adjustment and academic Achievement in students with addicted and non-addicted parents in Aligoodarz* (Master's thesis). Department of Psychology and Educational Sciences of Allame Tabatabayi University.

Yaacob Noor Alyani, Mariana Mohamed Osman & Syahirah Bachok .(2014). Factors influencing parents' decision in choosing private schools, *procedia. Social and Behavioral Sciences*, 153(16), 242–253.